

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπανίδης → ampanidis@gmail.com

ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ Παράγει πολιτισμό ο Νεοελληνισμός;

Οταν μιλούμε σήμερα για ελληνική παράδοση, βάζουμε στο νου μια πνευματική και πνηκτή εξέλιξη μακρά και πολυποίκιλη, με πλήθος διακλαδώσεις που μπλέκονται αναμεταξύ τους και συχνά αντιμάχονται η μία στην άλλη, μα δημιουργούν ωστόσο ένα σύνολο ενιαίο, με θαυμαστό πλούτο μορφών. Άρα φτωχός μας φαίνεται ο ζήλος των διανοτών που πασχίζουν να περιορίσουν την παράδοσή μας σ' ένα μικρό διάστημα χρόνου, στις τρεις γενεές του 5ου αιώνα π.Χ., όσο κι αν είναι περίλαμπρη και καταπληκτική και μοναδική στην ιστορία του κόσμου η πνευματική συγκομιδή της κλασσικής εποχής. Και είναι φτωχός και άγονος, γιατί στηρίζεται σε μια θεωρητική προσέγγιση, σε μια «μελέτη εργαστρίου», αντίθετη στην ζωντανή πραγματικότητα του τόπου μας, που περιέχει στην μνήμη της και στις κληρονομικότητές της, το θρύλο του Μεγαλέξανδρου, την εξάπλωση του ελληνιστικού κόσμου, την Ορθόδοξη Εκκλησία, τα χίλια χρόνια Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και τη μεγάλη της τέχνη, τον κοινοτικό μας πολιτισμό της Τουρκοκρατίας, την Κλεφτουριά, τη δημοτική ποίηση, το Εικοσιένα, το καινούργιο κράτος με τους αγώνες του και τα παθήματά του, τις περιπέτειες της Διασποράς, όλα αυτά δεμένα το ένα με το άλλο σ' ενότητα οργανική. Μέσα σε τούτη τη ζωντανή, τη ζεστή ενότητα της ελληνικής παράδοσης ζει και το κλασικό ιδανικό σαν ένα μέλος της αναπόσπαστο, που την επιρεάζει ανέκαθεν και βαθύτατα, μα και επιρεάζεται ολοένα απ' αυτήν. Η προσπάθεια να χωριστεί αυτό το ιδανικό από κάθε οργανική του συνέχεια, να απομονωθεί και να υψωθεί ακόμη και σαν δόγμα που να μονοπωλήσει το πνεύμα, αναιρώντας όλη την ποικιλία των ελληνικών μορφών ζωής και δημιουργίας, έγινε πολλές φορές και με διάφορες προφάσεις από τους πνευματικούς ανθρώπους της Ελλάδας.

Δεν σταματά όμως στην ιδιαίτερη παράδοσή μας, όσο κι αν είναι η παράδοση αυτή πολυσύνθετη και μεγάλη, η σημερινή συνείδηση του Ελληνισμού. Σαν μέλη του λαού αυτού, ανήκουμε στην Ευρώπη γεωγραφικά, οικονομικά κοινωνικά, πολιτικά, συμμετέχουμε στην ζωή της, πάσχουμε μαζί της, χανόμαστε

μαζί της και σωζόμαστε, πάλι μαζί της. Όλα ταύτα, σήμερα δεν χρειάζονται βέβαια παραπομπές για να τ' αποδείξει κανείς. Άλλα και η πνευματική μας αλληλεξάρτηση με τη Δύση είναι μια αιράντακτη πραγματικότητα του έθνους μας, από τα βάθη κιόλας του μεσαίωνα, πραγματικότητα που εδραιώθηκε κατά κύριο λόγο ακριβώς στο τεράστιο γόπτρο του κλασικού ιδανικού. Η Ευρώπη για παράδειγμα, με τα βιβλία της, με τις 1δέες της, τα σύμβολά της, είναι κομμάτι του σημερινού εαυτού μας, καθώς και τα αρχαία γράμματα, το ρωμαϊκό δίκαιο κι ό,τι άλλο συντέλεσε στο να γίνουμε αυτό που είμαστε. Είναι κάτι που μας έπλασε και επιπλέον είμαστε κι εμείς, μ' όσες δυνάμεις έχουμε, κάτι που την πλάθει αυτήν, ένα μικρό μαζί της μόριο της δικής της ζωής.

Ούτε, ωστόσο, και στο σημείο αυτό σώνεται η νεώτερη ελληνικότητά μας, γιατί όσο βαθιά και σφιχτά κι αν ανήκουμε στην Ευρώπη σε δυτικόπρεπες κουλτούρες, υπάρχει πάντα μια πλευρά του εαυτού μας που ακουμπά στην Ανατολή, μία πλευρά που οι παλιότεροί μας με την κάποια νεοπλούσική ξηπασιά που χαρακτηρίζει συνήθως τις καινούργιες κοινωνίες, ντρεπότανε να τη φανερώσουν, αλλά κι εμείς, ωριμότεροι και πιο σίγουροι στα πόδια μας, τη νιώθουμε σαν ένα πλούσιο μέλος της ζωής μας και δεν θέλουμε να τη χάσουμε. Συνεννοούμαστε με το Γάλλο, όμως συνεννοούμαστε και με τον Αρμένη και με τον Αραβα. Ζούμε στο ρυθμό της δυτικής ζωής, είμαστε μέρος της Ευρώπης, όμως δεν υπάρχει αμφιβολία πως η πολυσύνθετη ιδιοσυγκρασία μας ανήκει ταυτόχρονα και

διαμορφώνει αντιπροσωπευτικούς τύπους αλλιώτικους από κείνους που ήξερε. Δεν υπάρχει, λοιπόν, ούτε θα υπάρχει όσο ο Ελληνισμός είναι ζωντανός, σύστημα κανόνων που θα ρυθμίζει οριστικά πότε ένα έργο είναι ελληνικό και πότε δεν είναι. Ο μόνος κανόνας της ελληνικότητας που συμφωνεί η δική μου τουλάχιστον συνείδηση είναι αυτός : ελληνικό είναι κάθε έργο που βγαίνει με ειλικρίνεια από τη ζωή, την καρδιά και τη σκέψη των ανθρώπων του έθνους μας.

Συλλογιστείτε τώρα, σ' αυτά τα διακόσια περίπου χρόνια που αποτελούν την καθαυτό νεοελληνική ιστορία, από το ξύπνημα του γένους που σημειώθηκε στα μισά του 18ου αιώνα και δώθε, ποιοι διαλεχτοί άνθρωποι εκπροσώπησαν πιο έντονα και πιο παραστατικά την πνευματική και πνηκτή ζωή μας. Ο Ρήγας Φεραίος, ο Κοράνης, ο Μακρυγιάννης, ο Σολωμός, ο Κάλβος, ο Ψυχάρης, ο Παπαδιαμάντης, ο Παλαράς, ο Καβάφης, ο Σικελιάνος, ο Έλύτης. Ποικιλία μάλιστα που μπορεί, στο πρώτο κοίταγμα, να είναι και κάπως ανπουχπική και να κάνει μερικούς ν' αναρωτιούνται αν υπάρχει τίποτα κοινό ανάμεσα στις τόσο διαφορετικές αυτές μορφές. Και, βέβαια υπάρχει κάτι το κοινό, που πραγματώνει ανάμεσά τους την ενότητα, το νιώθουμε αναμφισβίτητα. Είναι ο αέρας, ο τόνος, η δύναμη, η ψυχή του Νεοελληνισμού. Είναι ο Νεοελληνισμός, όχι δόγμα, σύστημα, διδασκαλία, σχολή, νόμος απαράβατος, αλλά ίσια-ίσια ζωή, κίνηση, αντίφαση, αναζήτηση, ταξίδι. Μια θάλασσα ανοιχτή....

